

Výlet do Průhonického parku 2007

Průhonický park

Průhonický park založil hrabě Arnošt Emanuel Silva Tarouca v roce 1885 a začal tvořit park podle svých představ („systém – to jsem já“). Za předlohu mu sloužil park v Čechách pod Kosířem, především však proslulý park knížete Pückler-Muskau na Nise v Horní Lužici. Průhonický park byl založen v době, kdy krajinářský styl dosáhl již svého vrcholu a kdy anglické parky v Evropě byly obohacovány rostlinami cizokrajného původu. Při zakládání parku bylo využito původních zalesněných částí, jejich vzrostlých dřevin, které tvořily kostru novým výsadbám. Zůstaly tak zachovány některé přirozené partie, někde byly ponechané dřeviny použity pro stínění či ochranu nových výsadeb. Základem okrajových pláštíků se staly původní porosty, zahuštěné výsadbou nových druhů, zejména smrků a douglasek tak, aby tvořily kulisu pohledovou, ale i ochranu proti větru. Zajímavé mladé stromy ve vnitřních porostech byly uvolněny a postupně přetvářeny v parkově cenné solitéry. Charakteristické je volné uspořádání parkových ploch. Porosty dřevin, skupiny stromů a keřů se střídají s volnými lučními plochami, s rybníky, potoky a jejich slepými rameny. Stavebním kamenem parkové kompozice jsou mistrně volené průhledy. Bývají ukončeny dominantou, kterou v první části parku tvoří nejčastěji zámek, ve druhé pak skupiny porostů. Osou celého území se stal potok Botič. Na něm a jeho přítocích vyrostly jezy, přepady a slepá ramena. Tyto úpravy spolu s rybníky Podzámeckým, Labeškou a Bořínem výrazně změnily tvář krajiny a zlepšily i místní klimatické podmínky. Došlo ze zvýšení vzdušné vlhkosti, což příznivě ovlivnilo pěstování jehličnanů a rododendronů. Cesty, tvořící v parku hustou síť, jsou vedeny v přirozených křivkách, sledují tvary terénu a zpřístupňují partie a výhledy řešené s vytříbeným vkusem a umem. Seskupení dřevin je voleno tak, aby v pozorovateli zanechalo neopakovatelný dojem. Využívá se různých dřevin, umožňujících odstupňování popředí, kulisy a pozadí. Dovedně je využita proměnlivost dřevin v různých ročních obdobích, především po stránce barevnosti – při rašení, kvetení či podzimním zbarvování listů. Nesetkáváme se s pravidelnými geometrickými tvary, výjimku tvoří pouze pravidelně řešená část Velkého nádvoří. Průhonický park je vrcholným krajinářským dílem na evropském kontinentu. Ojedinelým způsobem v něm bylo využito původních dřevin domácích v kombinaci s introdukovanými dřevinami cizími. Pro mnohé z nich se staly Průhonice vstupní branou do Čech či do Evropy vůbec.

Kostel

Románský kostelík Narození Panny Marie je nejstarší památkou průhonického zámeckého areálu. Byl postaven zároveň s tvrzí a podle nápisu, který se zachoval na severní straně kostelíka, byl vysvěcen v roce 1187 pražským biskupem Jindřichem Břetislavem, synovcem krále Vladislava. Při pozdější přestavbě byla zbourána románská apsida a kaple prodloužena o gotickou přístavbu. Při bourání apsidy zanikl i románský oltář, ve kterém byly nalezeny listiny obsahující informace o vysvěcení románské kaple. Ty byly vepsány na severní zeď při gotické výzdobě kostela lineárními freskami. Hlavní křídlový oltář zachycuje výjevy ze života Panny Marie a pochází z konce 15. století z dílny Mistra Vejprnického oltáře. V kapli je umístěna kopie tohoto díla, originál je uložen ve sbírkách české gotiky v Národní galerii v Praze.

Zámek

Průhonický zámek v dnešní podobě je výsledkem řady přestaveb původně středověkého gotického hrádku, zbudovaného na skalnatém ostrohu nad potokem Botič. Hrádek byl vystavěn v sousedství románského panského sídla, z něhož se dodnes dochoval pouze románský kostelík Narození Panny Marie. První písemné zprávy o vlastnících Průhonic pocházejí ze 70. let 13. století. Vystřídali se zde majitelé Zdislav z Průhonic, Bohuslav z Průhonic, páni z Říčan (do 90. let 14. století) a pražští měšťané. Počátkem 15. století nabývají Průhonice vladykové z Dubče – v té době tu pravděpodobně stála opevněná tvrz, jejíž podoba se nedochovala.

Základem dnešní podoby průhonického zámku jsou renesanční úpravy původního sídla v době jeho držení rodinou Zápských ze Záp v 2. polovině 16. století. Za použití obvodového gotického zdiva vzniklo typické renesanční sídlo se čtyřmi obvodovými křídly a uprostřed uzavřeným dvorem. Od počátku 17. století tu sídlí bývalý tajný rada císaře Rudolfa II., Andreas Hannewald z Eckendorfu. V této době byly součástí průhonického panství též pivovar, zahrady, štěpnice i prosperující ves s krčmou a kovárnou. Za třicetileté války byly Průhonice zpustošeny. Obnovili je císařský rada rytíř Antonio Binago a jeho syn Augustin (drželi panství v letech 1636 až 1656), a dále jezuité, kteří zde hospodařili v letech 1669 až 1685. Po většinu 18. století vlastnili Průhonice Desfoursové, kteří je též po válečných letech 1742 a 1744 znovu obnovili: k zámku náležela okrasná zahrada s oranžerií a bohatě osázená ovocná zahrada. Ke konci 18. století Průhonice jako panské sídlo upadaly – zámecký celek sloužil převážně k hospodářským účelům. Rozsáhlou přestavbu průhonického zámku v klasicistním slohu s navrácením jeho sídelní funkce zahajuje po roce 1800 nový majitel Jan Nepomuk hrabě Nostic-Rieneck. V držení Nostic-Rienecků zůstávají Průhonice po celé 19. století: Po úmrtí Jana Nepomuka v roce 1840 dědí panství jeho syn Albert, po něm přechází majetek na jeho jedinou dceru, Marii Antonii Gabrielu. Jejím sňatkem s Arnoštem Emanuelem hrabětem Silva-Taroucou v roce 1885 začíná nová epocha v historii Průhonic.

Dne 16. června 1885 v Praze – Smíchově uzavřeli sňatek Arnošt Emanuel hrabě Silva-Tarouca a Marie Antonie, hraběnka Nostic-Rieneck. Arnošt Emanuel našel v Průhonicích nové sídlo a krajinu předurčenou k založení rozsáhlého parku. K provedení takového úkolu jest potřeba i velké lásky... k rostlinám, k přírodě, k jejím krásám, k rodné hroudě, vlasti. Lásky ta byla vůdčí ideou a duší mého díla, neomezovala se však pouze na park, nýbrž stejnou měrou vedla mne i při rekonstrukci zámku.... Tato láska jest mým dědictvím po předcích a působila již od nejútlejšího mládí na moji fantazii. Chtěl jsem postavit zámek, jenž by odpovídal charakteru zdejší krajiny. Nebylo úkolem vytvořit stavbu nového rázu... lze říci, že stavba v nynější podobě mohla býti kdekoli v Čechách již před čtyřmi sty lety... hodí se do českého prostředí i k blízké, krásné staré Praze“.